

HRVATSKI PLANINAR

Viestnik „Hrvatskoga planinarskoga društva“ u Zagrebu.

Planinarstvo i svećenstvo.

I.

U naprednih naroda svećenstvo je mnogo učinilo i čini za ono pravo i zdravo planinarstvo, koje ne tjera vratoloman i tašt sport, nego se bavi plemenitim uživanjem divne gorske prirode i, bar nuzgredno, proučavanjem njezinim. Razvoju ovakova planinarstva u nas mnogo može doprinieti hrvatsko svećenstvo, kojega dobrahan dio ili župnikuje i kapelanuje u gorskih krajevih ili ima prostranih šumskih posjeda po naših gorah. A ako ono prione uz plemenite zadatke hrvatskoga planinarstva i pruži im svoju podporu, povodit će se za primjerom vele odlična člana svoga, gospodina predsjednika akademije Josipa Torbara, koji je bio više godina predsjednikom hrvatskomu planinarskomu društvu, opisao vidike s mnogih naših gorskih vrhova i krasno označio uzvišene svrhe planinarstva, kadno je dne 7. srpnja 1889. poslie svetčane posvete željezne piramide na Zagrebačkom Sljemenu besjedio svetčanu besjedu i u njoj medju iniem govorio ovako:

»Ova piramida namienjena je onomu občinstvu, koje imade smisla i osjećanja za ljepote prirode, njezine divne prizore i veličanstvene pojave, te u njima nazrieva moć Onoga, koji je svjetlost obukao kao haljinu, nebo razapeo kao šator, vodom si pokrio dvorove, oblake učinio da su mu kola, a leti krijima vjetrovâ . . . Kada trudenici mogu barem na jedan dan svoje poslove odložiti, kako im godi, ako im mogu na slobodi u božjoj prirodi tjelesne i umne sile od naporna rada odpočinuti! Za takav odmor su zelene planine sa svojim bistrim vrelima, romonečim potocima, granatim drvećem, kojim se poigrava zrak nadahnut planinskim miomirisom . . . Sa našeg Sljemena pred očima se izmjenjuju visoke gore s nepreglednim ravninama; ovdje zeleni brežuljci, ondje ubave doline; sad čedna seoca s bielimi dvorovima, tuj gospodske palače, ondje zubom vremena razgradjene stare razvaline. Ove divne slike prirodnih krasota kadre su i u najhladnijem srcu uzbuditi čuvstva, koja su obuzimala psalmistu, kadno uzkliknu: »nebesa navješćuju slavu božju a djela rukû njegovih glasi svod nebeski . . .« Kakova li čuvstva potresu grudima čovjeka, u kojem hrvatsko srce

bije, i koji hrvatski osjeća, kada se popne na ove visine i baci okom daleko na iztok, gdje se sljubilo nebo sa zemljom, pak prelazeć jugom na zapad, svuda zemlja naša, koju teža i obradjuje naš narod, koju je toliko puta orosio svojom krvlju, boreći se za krst častni i slobodu zlatnu, natopio ju toliko puta suzama tuge i nevolje! Eno na dalekom zapadu sa siedoga Triglava i bielih Kamničkih alpa pruža nam slovenski narod bratsku ruku. Svrnimo okom sa dalekoga vidika bliže Sljemenu, eno spram sjevernom podnožju puklo divno dražestno Zagorje, kolievka tolikih hrvatskih slavni obitelji. A kako nam se tek grudi nadimlju obrativ se prama jugu! Eno podno nas bjelasa se grad, kojino je Sljeme kao miljenče zaklonilo proti hladnim sjevernim vjetrovima. Kako nam rado počiva oko nad njim! Ta on je ponos hrvatskoga naroda, zenica njegova oka, srce njegovih žila: kako u njem kuca, takovim životom u narodu odjekuje. On je slavna uspomena njegove prošlosti, čvrsto uporište njegove sadašnjosti, a pouzdana nada njegove budućnosti. Motreći s ove visine njegove tornjeve, čini mi se, kao da su ruke pram nebu pružene, a mrtve zidine kao da govore: evo grada, nad kojim projuriše vjekovi slave, ali takodjer patnje i nevolje, nu uvijek je držao visoko zastavu kršćanstva, poštenja, požrtvornosti i vjernosti! O bože, budi mu zaštita u svakom pravednom nastojanju, sakupi narod hrvatski oko njega kao što se sakupljaju pčele oko svoje matice! — Ovo je mrtvo željezo, ali, postavljeno na divnim visinama, a okruženo dražestnim perivojem prirode, kadro je čovjeka zanieti u idealne svjetove, uzkrisiti mu u srcu čuvstvo ljepote, a okriepiti veličanstvom prirode, one neizmjerne knjige, gdje, kako naš veliki pjesnik pjeva, »višnji svojim prstom piše, neka vidi, tko ga nieka, čijim duhom stvor taj diše...« A ti, piramido, skromna uspomeno brižnih trudova planinarskoga društva, budi u grudima onih, koji te posjećuju, plemenita čuvstva, uzgajaj im srce ljepotom prirode, otreši sa svakoga, koji se na tvoje spratove popne, teške brige svakdanjeg života, budi mu vrelo čista veselja, plemenite i nedužne zabave! Budi u Hrvatima bistru sviest, razplamćuj žar ljubavi prama domovini, uzkrisi u njima plemeniti ponos, da motreći s tvoje visine ove nedogledne ravnine, zelene dubrave i visoke planine, dražestne brežuljke i ubave doline, s uzhićenjem uzkliknu: liepa naša domovino! U to ire predajem te obćinstvu za plemenitu porabu«.

Kad ovako govori o zadaćah planinarstva takov uglednik u trojem obziru, kao svećenik, kao učenjak, kao rodoljub, tko će poreći, da je planinarstvo dostojno, da uza nj živo prione i zadatke njegove podupire hrvatsko svećenstvo?

II.

A evo dva tri izgleda iz broja inostranih svećenika, a mnogo izgleda iz kruga slovenskih svećenika; podatke, koje ćemo u tom obziru sastaviti, sabrasmo iz više godišta vriednoga slovenskoga »Planinskoga Vestnika«.

Na manji vrh Velikoga Kleka (ovako su njekoč prozvali potonji »Gross-Glockner« stari Slovenci stanovnici okoliša tomu prvaku visokih Turâ), koji doseže 3796 m., te je, poslie Ortlera u Tirolu, najviši vrh u austrijskih alpah,

uzadje g. 1799. s društvom Celovački knez-biskup kardinal Salm, i postaviše križ na vrhu. Sljedeće godine, 1800, opremi on znanstvene stručnjake na glavni vrh, pak tada postaviše križ i na njem; kod toga uzlaza prvi je na vrh uzašao Slovenac svećenik i pjesnik, Valentin Stanič. Opet god. 1802. opremi isti biskup uzlaz na Veliki Klek. Poslie se je na njegov vrh više puta uzpeo pražki kardinal knez Schwarzenberg, a posljednji put god. 1869. Onaj prvi križ na vrhu Velikoga Kleka sačuvao se je do god. 1826., a god. 1879. postavi austr. planinarsko društvo, za spomen 25 godišnjice vjenčanja Njihovih Veličanstva, na vrhu »cesarski križ«, koji do danas stoji. — U Švicarskoj stekao je velikih zasluga za planinarstvo župnik u Brienzu H. Baumgartner († 1894); bijaše na čelu švicarskome planinarskome društvu, i napisa veoma cienjeno djelo o Bernskih alpah.

Časopis »njemačkoga i austrijskoga planinarskoga društva« piše u nekome broju god. 1894. ovako: »Pravu alpsku turistiku počese dva svećenika: Valentin Stanič i Peter Karl Thurwieser. Stanič je u doba, kad su planine jedva bile po imenu poznate naobraženomu svijetu, uzašao na Veliki Klek, na Watzmann i na druge velikane planinske, te izvrstno opisao svoje uzlažaje.« Za uspomenu tomu prvaku planinarstva, Staniču, koji je god. 1812. uzašao na vrh Triglava i na njem opravio prvo mjerenje barometrom, prozvaše prije nekoliko godina zahvalni zemljaci zaklonište (zavjetište), koje su za nepogodu udesili na prisoju u pećini 55 m. ispod samoga vrha Triglavljeva, »Staničevo zavetišće«.

Slavni slovenski pjesnik Valentin Vodnik bijaše zanesen planinar i zašlužan planinarski pisac. Inače bogoslovac, jezikoslovac, pjesnik, starinar, povjestničar, bijaše on najviše prirodopisac, što je tiesno svezano s njegovim planinarstvom; ono mu omili, kad je kao duhovnik služio u Koprivniku, najvišem gorskom selu u Kranjskoj, pod Triglavom. I to visoko (1086 m.) zabitno selo njemu bijaše još prenizko i prebučno, jer ga je srce vuklo na velikane planinske. Često bi uzlazio na plješinu Vršca: tu bi se dovijao zanosnim pjesmama svojim, razgledajući se po širokom svijetu i po dragoj domovini. Upravo za boravka u Koprivniku nadahnjivaše ga vila ponajljepšimi pjesmami, te je on prvi medju Slovenci pjesnički slavio prirodne divote planinske. A sabiraše i rieči slovenske, poglavito obrtničke, od svojih gorana. Pohodio je 19. kolovoza 1795. krasnu planinu pod Triglavom »Velo Polje« (1665 m.), noćio tuj, a uzlazio tada i na sam Mali Triglav i na Kredaricu. Proputovao je, većinom pješice, Kranjsku i dio Štajerske, pak napisao djelo »Popisivanje kranjske dežele«. U jednoj pjesmi opisuje naš Klek kod Ogulina; pa kako su Slovenci na njegovu uspomenu podigli i njegovim imenom prozvali planinarski stan (kućicu) na »Velom Polju«, bilo bi liepo, da se ga i mi Hrvati spomenemo na Kleku. Bijaše to 19. kolovoza 1895. — na stogodišnjicu boravka Vodnikova na Velom Polju — kadno je tuj slovensko planinarsko društvo svetčano otvaralo »Vodnikov stan« s blagoslovom, besjedami i pjesmami. Koli su veselo klicali i planinskim cviećem kitili slavljenikov stan obližnji planinci i planinke! Stan je (procijenjen do 900 for.) sav od liesa, ima kuhinju s ognjištem (koje je poslie zamienjeno željeznim šted-

njakom), i sobu, u kojoj je potrebno posoblje — darovano — i više ležaja za noćenje; u nadstropju je noćište za vodiče i nosače.

Vodniku i Staniču, najstarijima slovenskim planinarima, pridružuje se, kao treći i mlađi, biskup Slo m š e k, slavljen kao rodoljub i pjesnik: on je opjevao krasote Savinskih planina.

Najnovije pak doba slovenskoga planinarstva, čije zahvalne sveze s onim starijim doba donjekarke jur spomenusmo, slavi župnika u Dovju Jakob a Aljaža — (iz župnoga mu dvora vidi se vrh i ledenik Triglavov) — kao najzaslužnijega podpornika svoga. On je mecena slovenskoga planinarstva, i pravedno ga zove čuveni prof. Frischauf «neprisporodivim». Župniku Aljažu radostno priznaju harni zemljaci, da je on osvojio Triglav Slovenstvu; da su samo još malo potrajale prijašnje prilike planinarstva u području Triglava, to bi Slovenci bili na svojem Triglavu samo trpljeni gosti Njemaca planinara.

Pravo kažu Slovenci, da su Aljaževe zasluge za slovensko planinarstvo neprocjenjive.

Župnik Aljaž je zamislio i o svom trošku dao sagraditi na samom vrhu Triglava željezan izgledni tornjić — prozvan »Aljažev stolp«; visok je 1·90 m., u promjeru širok 1·25 m., prostora je u njem za 5 osoba, a ima četiri prozorka na četiri strane svieta, i munjovod. To je najviša sgrada u svem Slavjanstvu (ne brojeći njeke visove u Ruskom carstvu, pod kojima stanuju inoplemenici) — 2864 m. nad morem. Vidik sa vrha Triglava spada među najveličajnije i najobsežnije vidike u alpah; obseže Kranjsku, Štajersku, Korušku, dio Tirola, Mletačku, Jadransko more, i Hrvatsku. Upisî u knjizi spomenici, što je za turiste u Aljaževu stolpu, slave Englezi, Francezi i Niemci izum Dovskoga župnika.

Župnik Aljaž je zasnovao te znatno podupro novcem i nadzorom gradnju najvišega slovenskoga planinarskoga stana (sa munjovodom), koji je pod Triglavom na Kredarici u visini od 2500 m.; od njega je samo $\frac{3}{4}$ ure uzpinjanja na vrh Triglava. O tom planinarskom stanu veli uglednik prof. dr. Frischauf: »Vidio sam već veoma mnogo planinarskih kuća, ali glede oblika, opreme, razdiobe nutarnjih prostorija, i glede položaja nije mi se ni jedna tako svidjela kako Kredaričina, a samo pet minuta nad njom divan je razgled«, gotovo kao sa samoga vrha Triglava. Svi posjetnici toga stana na Kredarici, i inozemci takvi, koji su gotovo po svih vrhovih alpskih bili, izkazuju svoje divljenje i najveću pohvalu toj slovenskoj planinarskoj kući. Gradjena je o dobrovoljnih prinosih iz svih slovenskih kraja, pojedini ljubljanski obrtnici darovaše ključanice, stole, stolce, itd.; vrijednost joj se cieni 5400 for. Sva je od liesa, koji su priredjen dopremili velikim naporom od planine Krme (niže za 600 m. izpod Kredarice); u prizemlju je uz kuhinju sa željeznim štednjakom još soba za blagovanje i spavaonica za gospodu, u prvom spratu je spavaonica za gospodje (u obima je željezna peć), u nadstrešju prostorija za spavanje vodiča. Svetčano je posvetio kuću Aljaž 10. kolovoza 1896; prije posvete uspeše se u zoru na Triglavov vrh i tuj odpjevaše »Liepa naša domovino«, pak isto odpjevaše i kod stana poslie posvete, a medju inimi pjesmami i himnu »Triglavu«, skladbu od

Aljaža. Tada otkriše i mramornu spomen-ploču, uzidanu u stan, s nadpisom: »Taj najviši planinski dom na Slovenskom stavi slovensko planinarsko društvo četvrte godine svoga obstanka po nacrtu i pod rukovodstvom začasnog svoga člana Jakoba Aljaža župnika u Dovju«. U svečanoj besjedi svojoj reče prof. Štrifof: »Tisuću i trista godina robovaše naš narod; niti imena nam slovenskoga ne priznavahu. Bijasmo bez svoga plemstva, bez gradjanstva, bez prosvietljenoga sloja, — bez svega, što može narod uzvoditi k boljemu stanju. Ali slovenski seljak, ta korjenika našega naroda, imaše u sebi toliko životne snage, da ga nisu mogle zatreti nikakve suprotne sile. U jednoj ruci držeći plug, u drugoj ruci mač, tako su često branili naši pradjedovi ubogu stopu vlastite zemlje.« Da, iz seoske kolibe slovenske nikoše i Vodnik i Slomšek, i društvo sv. Mohora i društvo sv. Cirila i Metoda: uskrisitelji naroda!

Župnik Aljaž je (sa još dvama svećenicima) potaknuo gradnju kapelice tik do planinarskoga stana na Kredarici; osnova — od Aljaža — hvali se da je veleumna. Kapelica, posvećena Mariji Lourdskoj, čiji je kip u oltariću, zidana je od tesana kamena i portland-cementa, duga 3·20 m., široka 1·70 m; nad pročeljem ima željezan otvoren zvonik, u njem zvono teško 14 kgr., a sa zvonika izveden je munjovod. Dne 12. kolovoza 1897. bijaše svetčana posveta kapelice u nazočnosti od 200 ljudi; Ljubljanski kanonik Sušnik, gorljiv planinar, besjedio je svetčanu propovijed, uz sv. mašu krasno pjevaše veliki pjevački sbor iz sela Dovja, upravlján vriednim učiteljem Jegljičem. Nigdje u Evropi ne čita se maša u tolikoj visini! (2500 m.) Nije čudo, da su mnogi bili kod te posvete ganuti do suza, i da su mnoge krasne besjede i pjesme nikle iz toga svetčanoga, uzvišenoga časa.

Na čast župniku Dovskomu, tolikomu podporniku slovenskoga planinarstva, prozvan je planinarski stan u krasnoj dolinici »Vrata« (koja iz Dovja vodi pod Triglav) »Aljaževa kuća«; s prieda ima nadstrešak širok 1·70 m., soba ima 5·20×20 m., a visinu 2·30 m. Obćina Dovska dala je u bezcejenje potrebno zemljište i gradjevni lies. Kod svetčanoga otvaranja »Aljaževe kuće« pjevala se je medju inimi i »Liepa naša domovina«. Kad se toliko puta — kako već imasmo sgođe spominjati — ori ova naša himna iz milopojnih slovenskih grla po slovenskih gorah kod svetčanih planinarskih prigoda, kako da ne počutimo mi Hrvati živu želju, da bi u planinarstvu pokročili za primjerom mile braće slovenske te im u naših gorah odvrćali milo za drago?

Dok župnik Aljaž ovako prvakuje medju slovenskimi planinari, ne može biti a da i mnogi drugi svećenici slovenski izdašno ne sudjeluju kod zadaća slovenskoga planinarstva te bismo imali još mnogo častnih imena u tom obziru spominjati. Ali moramo se stegnuti na to, da spomenemo, kako je dr. Jakob Misija, do nedavna knez biskup ljubljanski, darovao iz svojih šuma sve drvo za gradnju »Kocbekova stana« na Molički planini (1770 m.), dozvolio sloven. planin. društvu porabu lovačke kuće na Raduli, pripomogao gradnji planinarskoga stana na planini Menini.

Planinarski duh slovenskih svećenika ogleda se i u pjesničtvu slovenskom.

Slavni slovenski pjesnik a svećenik Simon Gregorčič rodio se pod visokim Krnom na Goričkom — (rekao bih, da se Krn, visok 2245 m., vidi sa zagrebačkoga Sijemena za velike bistrine, na lievo iza Triglava) — i pokazuje se u mnogih svojih prekrasnih pjesmah sinom planine, pak ako on i nije planinar u užem smislu rieči, svakako je pjesnik planinski. Njegovim sliedom ide kapelan F. S. Finžgar, koji je ukrasio listove slovenskoga »Planinskoga vestnika« već mnogimi pjesmami u slavu slovenskih planina.

Naravna sveza medju svećenstvom i planinarstvom u Slovenaca nikla je iz samoga srca slovenskoga naroda. To svjedoči množina gorskih božjih hramova po slovenskih krajih. Od davnine su pobožni Slovenci veoma rado dizali crkve i crkvice na vrsih brežuljaka i gora. Tu krasnu predaju djedova svojih nastavljaju i današnji slovenski svećenici. Oni su, kako jur spomenusmo, prije nedavna potaknuli i izveli gradnju crkvice na Kredarici (2500 m.) s dvojom namjerom: da slovenski svećenici, kad borave na tom velebnom visu, tik pod Triglavom, uzmognu službu božju opravljati, i da slovenski sviet uzmogne s uzvišenim dojmom gorske prirode sdružiti nabožno uznesenje duše. Nezaboravna ostaje svakomu nazočniku blagoslovna posveta planinarskog stana ili planinske crkvice, ili služba božja u takovoj crkvi; za takovih časova niknu u mnogom srcu slovenskom neprolazna mila i plemenita čustva, koja će potomstvu nositi ploda. Nedavno je sagrađena u srcu kamničkih planina, pri izvoru Bistrice, kapelica da svećenici, koji u obližnjem planinskom stanu radi opravka borave koje vrieme, uzmognu svaki dan mašiti; nedavno je na visu od 813 m. nova crkvice sv. Radegunde sagrađena, pošto je prijašnju kobni potres jako bio ošteti. Ljetos, u spomen 50 godišnjice carevanja Njegova Veličanstva, gradi Savinska podružnica sloven. planin. društva kapelicu kod Kocbekova planinarskoga stana (1700 m.) pod Ojstricom.

Napomenimo njeke starije najviše crkve i crkvice slovenske. U Koruškoj: na vrhu Dobrača (2167 m.) od davnine stoji uz njemačku crkva slovenska (tik do njih hotelič); na vrhu sv. Višarja (1792 m.) najslavnija je i najviše od hodočasnika slovenskih posjećivana gorska crkva, potječući iz god. 1360.; na Macenu (1624 m.) četvrt ure pod vrhom ima kapelica i planinarsko zavjetište; pod Obirom (2141 m.) na visini od 993 m. crkva obližnjega sela. Na gorskom prielazu od Željezne Kaple u Koruškoj u Štajersku, pol ure pod sedlom, koje je 1437m., stoji crkva sv. Lenarda. U Štajerskoj: na vrhu Uršule (1698 m.) slavna je hodočastna crkva, u zvonarovoj kući stan i hrana za putnike; po kosi Pohorja ima pedeset (!) crkva i crkvice, medju ostalimi na visini od 1249 m. crkva sv. Hinka, malo niže kapelica, pa na visu od 1037 m. crkva sv. Wolfganga, do nje lovački stan; na Kozjaku crkva sv. Jodoka (1063 m.); na vrhu Donata (883 m.) bijaše do g. 1740 crkva svetca, po kojem se gora zove, 10 časa niže je planinarsko zavjetište; pod gorom Vočom (nad Rogat. Slatinom) crkva sv. Nikole (659 m.) za uru dalje šumarija Vočka (716 m.), gdje putnik dobiva stan i hranu; nad Laškimi toplicami na Maliču crkva sv. Mohora (784 m.) Na Ljubelu, gorskom prielazu iz Koruške u Kranjsku, crkva sv. Ane (1035 m.) U Kranj-

skoj: na jednom vrhu Kumbriega (1217 m.) slavna hodočasna crkva sv. Agneze iz god. 1672., sa tornjem stojećim napose, a na drugom vrhu crkvice sv. Jodoka, pak uru hoda niže vrha crkvice »na malom Kumu«, pak još niže crkva u selu Dobovcu (674 m.); nad postajom »Lazi« na Jančbriegu (793 m.) hodočasna crkva; na Šmarnoj gori nad Vižmarjem velika crkva sa župnim dvorom i zvonarskom kućom, gdje putnik dobiva hranu i stan, (675 m.); nad gradom Kranjem na vrhu brda crkva sv. Jodoka (860 m.); na briegu sv. Katarine istoimena crkva (730 m.); nedaleko Kamnika pod Planinom crkva sv. Primuša (845 m.), sa zvonarevom kućom, gdje je putniku stan i hrana; nad Cirčnicom crkva sv. Križa (857 m.), na gori Nanosu (1300 m.) crkva sv. Jeronima u visini od 1018 m. U Goričkom: nad slov. Goricom na Sv. Brdu hodočasna crkva (684 m.). A tko bi nabrojio sve slovenske crkve i crkvice, koje su na vrsih od 600 do 200 metara visine! Njeke, i od onih koje rese visove od blizu 1000 metara ili više, velike su i krasno uredjene, kao u nas ponajljepše gradske crkve!

(Svršit će se).

Na Plješivici.

Čini mi se, bio je utorak, kadno me posjeti moj vrli prijatelj Janko.

— Ej, sokole, hoćeš li sa mnom u Jasku i...

— Na Plješivicu, upadoh mu u rječ, jer smo nekoliko dana prije toga razgovarali o izletima, o prirodnoj ljepoti naše domovine, a medju ostalim i o Plješivici.

— Hoću! kliknuh, hoću, tko radje od mene.

Spremismo se brzo. U prijateljjev kovčežić turismo potrebno ruho, cigare i, put pod noge.

Krenusmo vlakom u Jasku. Da nam bude kraće vrijeme do Jaske, razgovarismo samo o izletima.

— Vidiš, rekoh, Karlovac leži u toli liepom predjelu, da je Karlovčanima upravo krasno otići, kamo god požele. Evo ih za ciglih 10 ili 15 novčića u Jaski, a do Plješivice je dva do tri sata hoda. Kud ćeš ljepšega izleta.

— Dakako, odvrati prijatelj, nije potrebno mnogo troška, al ipak skupa su vremena, pa se ljudi ne dadu rado na dalje izlete. A ja ipak volim promatrati milovidne krajeve. Jedne sam godine bio na Okiću, krasota je to, brate, da se raztopaš od milja.

— Vjerujem. Ni za me nema ništa ljepšega, nego kad mi je uzpeti se na koje visoko brdo.

Uz živahni taki razgovor naletismo vlakom na kolodvor jastrebarski. Laganim korakom podjosmo u liepo trgovište Jasku.

Moglo je da bude oko osam sati, kad se oprostismo sa Jaskom i ne bilo dugo zahvatismo selo Rieku.

Sunce je palo za Kranjske planine, ugasla je i danja žega, a mi se u naj-

ljepšoj hladovini vedre ljetne večeri lagano penjemo put sela Plješivice. Zamračilo je na brzo tako, da nismo mogli razgledavati vinorodne briežuljke, med kojima se vijuga cesta, a nismo vidjeli ni kuća do slaboga svjetla, što je titralo u daljini poput sitne zvijezdice.

U razgovoru prolazilo i vrieme i odvalismo dobar komad puta, jer kad se ogledasmo, spazismo daleko i duboko izpod sebe kup svjetiljaka — Jasku . . .

U raznim razgovorima prolazilo nam je dašto vrieme vrlo brzo. Primicamo se selu Plješivici sve bliže, a tamna noć pokrila je cielu zemlju. Daleko u dolini čusmo, kako šumi vlak, što je jurio put Karlovca. Približismo se selu, koje se je svojim zidanicama bjelasalo u tamnu noć. Na zvoniku je ura odbila deset, kad stigismo pred liepu školsku sgradu.

Htjedosmo prenočiti u krčmi, no sve je spavalo, pa se moradosmo odvažiti, da probudimo druga učitelja, kojemu razložismo cilj svoga puta, a on nas liepo primi i ukonači. Nismo htjeli da se dugo dogovaramo, nego zaključismo, da ćemo u zoru na glavicu Plješivice. I učitelj nam se obeća za vodića, te ovako dosta umorni zaželjesmo si laku noć i legosmo na počinak.

* * *

Jedva, što je osvanula rujna zora i granulo blago sunašće, skočismo na lagane noge, pa hajde na vrh ili glavicu Plješivice! Krenusmo lagano do Poljanica, gdje se diže liepi kip Bl. Dj. Marije, da bude pobožnom putniku odmorište, gdje će se uteći milosti Bl. Djevice toplom molitvicom, kako bi nastavio put. Odavle kreće cesta u kotlinicu sv. Lenarda, a mi moradosmo stazom preko Poljanica na strmi put, kojim ćemo na glavicu briega. Put je doista strm, kamenit i zarasao žiljem stabalja. Bijasmo u mladoj šumici. Još je po lišću titrala biserna rosica, o koju se odrazivahu zlatni sunčani traci, što su kroz granje dopirali i na travčice i šumsko bilje. Mlado drveće raste bujno i gusto; sa sjevera, iztoka i zapada okružuju nas dosta visoki bregovi, tek naprama jugu mogosmo kadikad medju granjem prozrnuti daleko u dolinu prama Pokuplju.

Put bijaše takav, da smo se samo naporno i lagano mogli penjati njegovom strminom.

Godine 1881. podiglo je zagrebačko planinsko društvo na glavici Plješivice malu drvenu kolibicu, kod koje se diže kojih 10—15 metara visoka piramida. To narod zove »čerga«. Hvalevriedno je doista nastojanje planiaskoga društva, da je i na Plješivici podignuta »čerga«, jer inače ne bi izletnici mogli da se naužiju onih milina, koje pruža pogled s glavice Plješivice na sve četir strane svieta . . . Dodjosmo na vrh pobočnog briežuljka, odavle se moradosmo spustiti u malu dražicu i onda na samu glavicu Plješivice. Dobar sat i po hoda od sela Plješivice na glavicu 730 metara visoke Plješivice oznoji nas baš, kako treba. I . . . napokon poletih nekoliko koračaja, te kliknuh: Eto »čerge«! Eto nas na Plješivici!

Ugodni povjetarac pirio je, da nas ohladi, jer bijasmo ljudski oznojeni. Prijatelj Janko svjetova nam, da se najprije ohladimo u koljebici, zaklonjeni od

propuha. Prihvatismo taj predlog i udjosmo u koja četiri metra dugu i toliko široku koljebicu, nad koju vode stube gore na hodnik iste po prilici veličine. Koljebica je snabdjevena klupama, koje su ponamještene pored; stiena kroz dva prozora dopire svjetlo u samu koljebicu, kojoj posred zemljana poda stoji kup ogorjela drva, utrlo ognjište, na kome si izletnici priredjuju okriepu za izmučeno tielo. —

Zapalismo cigare, čitاسmo ugljenom izpisana imena izletnika, koji se ubilježiše po stienama, stropu i kud koj zahvati, pa onda hajde na hodnik, na piramidu, da se nagledamo milih krajeva naše domovine.

* * *

Divnoga li prizora! Oko ne može, da sve u jedared uhvati, usta se sklopiše i sve, što možeš, da u prvi mah rekneš, sastoji u rieči: »Divno!« — —

Nisam znao kamo da iznajprije svrnem pogled popevši se na »čergu«. Hoću li na sjever, zapad, jug ili iztok? Svud krasote liepe, nove... Sunce je odskočilo s iztoka. Dan bijaše liep i vedar tek daleko na obzoru titrale maglice prosvjetlene žarkim suncem. Neobična li pogleda na tu zemljicu daleko pod tobom! Potoci i rieke, doline i brežuljci, gore i planine, biela sela, trgovišta i gradovi, bjelasaju se pozlačeni žarkim sunašcem. Koga da to ne uznese, tko je, koji nebi očaran tom milinom, s nama zapjevao. »Liepa naša domovino!« ...

I ogledaš li na sjever, zatvara ti obzor Maceljska gora s Ivanščicom. Vidiš kako se k njoj spušta ubava Zagrebačka gora, završujući s podorima staroga Susjed-grada.

Oko nam se nasladjivalo, pasući se milovidnim humljem, što se je prostrlo Plješivici na jugozapad pa sve do Okića, gubeći se u nepreglednoj posavskoj i pokupskoj ravnici, koja se širi daleko na iztok, gdje, kao da ju zatvara Petrova i Zrinjska gora. Selo za selom niže se, sad na brežuljku, sad u klancu, sad opet duboko dolje u kotlini. Vidiš Plješivicu, Desinec, Rieku, Volovje, Sv. Anu i Jasku tako jasno, da se razabire oris pojedinih kuća. Dalje dolje tragom željezničke pruge, razabireš posve liepo rodoljubni Karlovac, a širiš li okom po Pokupju, nasladjuje ti se ono na šumicama, koje se dižu poput otoka u ravnici, gdje se bjelasa Pisarovina, Kupčina, Lasinja, Jamnica i mnogobrojna druga mjesta. Divotna je to panorama, a bujna priroda, zelenilo i blago sunaše očarava te i uznaša dušu, da ćeš potvrditi rieči A. Hudovskog: »Ne ima Hrvata, koji se, stojeći na ovoj točki i promatrajući na sve kraje divotu zemlje, koja ga je rodila, nebi domislio krasnim stihovima našega Mihanovića.

I nas troje sjednuv na »čergu«, intonirاسmo divne mu stihove, pobudjeni čarnom ljepotom vidika, što ga pruža glavica Plješivice nama i svakome tko se uzpne na nju!

* * *

Puna dva sata sjedjasmo na »čergi«, promatrajući sve te krasote daleko i duboko pod sobom, a tada se spustismo istim putem u selo Plješivicu, zadovoljni i blaženi s uživanja, što nam ga pružio izlet na glavicu Plješivice.

Stjepan Širola. (Karlovac).

Na planini.

I

Planinom mladu travu kosac kosi;
S odkosa nauznak u neba visinu
Gledam i gledam, a vjetric r'e nosi
Ko brod sve dublje u modru pučinu.

Tišinu blagu i pokoj milen ćutih,
Sve dalje i dublje u vise ćiem se krilih
Po neizmjerju, bez bremena p'uti,
I kao bez misli, a na misli krilih.

Nesta mi zemlje, a sviće sviet sve širje:
Svud odsjev sunca blag, svud sveti mir je —
I u srcu mir, koje sve mi draže nosi.

Bezmjerju u tome negdje stah — ko ševa
Razvitih krilâ k Tebi, kog sviet pjeva,
Ki misao nam, ta k nebu krila, dô si.

II.

Bogodana oj misli, k nebu jedro
Ti možeš biti, al' krmom broda vlada
Ćovjeka volja, u kôj i tma je i vedro,
Ter vodi u spasa vis il' bezdno jada;

Sad ćuh je ona, u kome Višnji hodí,
Oluja sad, kâ poraz triesni nosi
I bližnjem plovcu i njemu, njom ki brodi;
Sad milost prosí, a sad i njoj prkosi.

Svebićni! Trunku dô si, — nek ne bludi
Već sja ko zviezda, — luć u glavi i grudi,
Al' zviezdam stalan put je, a on ga mora

Bezmjerjem trti, — ah, poput meteora
Zabludi, pane, gasne. . . . Da ne ugasne,
Milostiv Ti ga vrati u vise jasne!

Franjo Marković.

Uzlaz na velebitsku Visočicu (1619 m.)

Na poziv »Hrvatskoga planinarskoga društva« u Zagrebu, koje je u svojoj ovogodišnjoj glavnoj skupštini odlučilo pokrenuti osnutak svojih podružnica po cijeloj Hrvatskoj — Slavoniji, pozvao je presvijetli gospodin, veliki župan, B. pl. Budisavljević-Prijedorski, dne 19. lipnja o. g. u prostorije hrvatske čitaonice u Gospiću sve poznate prijatelje i ljubitelje božanske prirode i njenih tvorevina i to ne samo iz Gospića, nego i iz obližnje okoline na zajednički dogovor radi osnutka podružnice u Gospiću. Riječ bi slovo, a slovo djelo. Taj isti dan upisa se 20 članova u podružnicu u Gospiću. Iza toga ne predje ni pet-šest dana, a g. nadšumar M. Drenovac sa svojim »štabom« gg. : A. Blaškovićem, D. Travicom, M. Lopašićem i D. Franićem razasla okružnicu s prijateljskim pozivom na zajednički put na Visočicu, koji se je priredjivao dne 2. i 3. srpnja o. g. Odlazak iz Gospića bijaše urečen za 2. srpnja u 2 sata poslije podne kolima do Divosela, a dalje pješke k vrhu Visočice, gdje se je imalo večerati i prenoćiti. Dne 3. srpnja u cik zore uzpinjanje na vrh vrha Visočice, da se na njoj veličanstveni prizor — sunčani ishod — sretne. Poslije toga doručak na vrhu Visočice, a zatim silazak u selo Čitluk, gdje će se objedovati i natrag u Gospić kolima povratiti. Radi hrane, odore i putne prtljage, kao što i radi drugih nužnih sporazumaka držan je dogovor dne 29. lipnja o. g. u 3 sata poslije podne.

Na onome istom mjestu, gdje je dne 19. lipnja o. g. živa riječ presvijetloga gosp, velikoga župana uzdignula misli i srca svih prisutnih u »vilovito stijenje« i »mirisano smilje« velebitskih vrhova, sedala, duliba i vodica (vrela)

nadje se opet na okupu upravo dvadesetorica, koji vjeru daše, da s Visočice pozdrave braću naokolo, a napose kršnu Liku, junačku koljevku i divnu Dalmaciju, krilo sokolova.

Od Petrove pak do nedjeljice
Ide telal od uha do uha
Na sve strane bijele Visočice
Glas dopade u ravne Kotare,

Da susretnu vinom crvenikom
Svoju braću preko Velebita.
Najtečnijeg ovnujskoga mesa
Dade Vrebac selo izpod Staze.

Divoselo pusto ostanulo
Na vrh hoće i staro i mlado!

Iz Gospića (565 m.) ide dosta prilična cesta s istočne strane gaja Jasičkovca i Vedroga polja do Divosela. Do visa ima 566 m. ima oko 6 km. daljine. Od Divosela dalje vodi izderana kolovozna putina pokraj zapadnoga izdanka Debele glavice (756 m.), oko koje na mnogo mjesta izbijaju vrela i pištavci. Tu su vrela: Točak, Grubovac, Šegrtovac, Banovac, Grabovac, Voznik, Korito, Bešlinac, Kljainovac, Pirovište, Vratolom i Drijenac. Na Debeloj glavici ima i jama i to: vrlo duboki vršeljak Pajić, Lisanovka, Šarovljeвица i Crmušatice. Debela glavica zarasla je ponajviše bukovom šumom. — Od kuća Trošelja razdvaja se put. Desno se prelazi preko jednog potoka i dolazi se pod velebitsku stranu Burovaču. Tamo se u velebitskome izdanku nalaze ova vrela; Burovača, Rakovac, Delukino vrelo, Lopuža, Krivaja, Risovac, Prosina i Vodica. Izpod šume Šedrvana ima i tri mala jezerca, t. z. »Jezerca«. — Od visa 566 m. u Divoselu do strane Burovače ima oko 7 km. a od Gospića do 13 km. daljine ili oko 2 sata vožnje, (jer je ovdje ondje dosta slab put). Od Gospića do Burovače ide se južno. I s Burovače dalje ide se južnim smjerom do Podzidinâ i to ispod Njegovanâ gorskim putem izmedju Maloga Orljaka (689 m.) koji ostaje na desno i Velikoga Orljaka, koji nas prati s lijeva. Na spec. kartama naše monarkije zapisano je Velika i Mala Orlja. Od Burovače do Stražišta vodi pogodan put. Na Stražištu se natrpavaju na kola iz gore svučena drva. Više Stražišta udara jedna vlaka (put, kojim se drva vuku niz goru) na desno u Zovinovac ili t. z. Medjedjak, a druga ide lijevo strmom i vletnom uzbrdicom k Podzidinama (572 m.) Kod Zovinovca je znamenita Venina lednica.¹⁾ K njoj je pristup dosta težak. Nalazi se u krču više Prosina izmedju Maloga Orljaka i Krča, otkuda se ide na Šarića duplje. Ta je lednica vrlo duboka. U njoj je vječni led do koga se teško silazi i vadi se ljeti za prodaju u Gospić kao što i iz pećine, kojoj se ide od vrela Zovinovac na istok. Za Malim Orljakom u Zovinovcu ima Ponor, u koga se sljevaju bujice s gore, a izviru u Delukino vrelo na Dulibe i teku u Brušanicu Zovinovac pećina ide vrlo daleko ispod zemlje.

S Podzidina vrlo je milovidan izgled na kraj oko Debele glavice. Podzidine su, kao što im ime kaže, ostanak temeljnih zidova nekadanjega grada,

¹⁾ Za špilje i pećine sa vječnim ledom ispravniji je naziv lednica, nego ledenica, jer se svakoj ledenoj pećini može kazati ledenica. — U Gorskom kotaru zove narod pećinu (špilju) sa ledom »ledenica«; na Velebitu zabilježismo i riječ »ledinjača«. Ur.

s koga je bio osobito vidan pogled na Ribničko polje. Zapadnu stranu Podzidine provalio je Ciro Plečaš, tražeći novce pred 60 godina i tako je nastala ona mala pećinica pod Podzidinama. Iz te se pećinice vidi, da je to sve za temelje nabacano kamenje. — Put od Stražišta do iznad Podzidina traje do 1 sat hoda, dosta je strm, vrletan i naporan, jer se tim putem vuku drva, koja su ovoliko kamenje i babulje po putu navaljala. Ta bi se vlaka mogla lako obaći, budući je od Burovače do iznad Podzidina već prosječen prolaz kroz šumu, koga bi trebalo samo očistiti i urediti.

Od Podzidina dalje vodi dobar, mehak i sjenovit nogostup do vrela Vodice u Maloj Podzidini. Ovaj se nogostup sastaje iznad Podzidina sa starim prijelazom preko Velebita, kojim se turalo iz Divosela u primorski Tribalj i Lisaricu. Tim je putem kriomice preganjano: vino, rakija (kumovica), ulje i sô iz Dalmacije u Liku. Dosta je putnika na tom prelaženju od studeni i zime za uvijek zaglavilo. Od staroga puta udara jedan nogostup na desno, ali se tim nogostupom ne smije zaći, nego se treba držati lijevoga puta, koji ide šljemenom bila (pogodan izraz za njemačko Kammlinie). Idući tim putem, vidi se na lijevo Veliki Orljak (1120 m.), a na desno Podzidine (u spec. karti zapisano je Urlaj 1139 m). Preugodan je hod tim putem i milovidan izgled na lijevo na velebitske obronke, njegovo podnožje i na jedan dio Like. S obronaka bila izbijaju mjestimice vrelca i pištavci. Ogrömne, nevremenom povaljene trupce i balvane zahvata i troši zub vremena. S bjelogoricom, koja nas je od Burovače svedjer pratila, počinje se miješati crnogorica. Pojedine šuplje bukve služe za lov puhova. Bukva se pri dnu zasiječe, potpali se dimom slame ili šušnja odozdo, a na gornji kraj šupljine postavi se vreća, u koju se hvataju pusi.

Od vrela Vodice do strmoga i kamenitoga mjesta, zvano Pijesak, ide se voljkom položinom kroz šumu u čistom gorskom vazduhu, tako da se čovjeku od milinja i dragosti upravo grudi šire i misli na krasnim vidicima zanašaju. Tu se istom osjeti planinarsko uživanje i pojmi neustrašivo zanašanje alpskih putnika za vratolomnim uspinjanjem. Za jednosatnoga laganoga uspinjanja dodje se do napomenutog Pijeska, zvano i Pijeski, gdje pri hodu treba i ruke nogama u pomoć pružiti. No i taj mali strmac, od kojik 400 koraka, jako je blagodaran, jer se s Pijeska otvori divna panorama velebitskih obronaka i Ličkoga polja. Iza toga Pijeska za nekoliko časaka eto nas na Jadrinoj i Trošeljevoj poljani. U spec. karti zapisano je samo Poljana (1130 m.) i vrh Poljana (1442 m.) Tu se putevi rastajñ. Jedan nogostup vodi lijevo na Visočicu, a stari put ide desno k Vratima na medji Dalmacije i Hrvatske. U 6 sati poslije podne stigismo ra Jadrinu poljanu.

Po ternometru prof. D. Travice bijaše temperatura na Poljani u 6 sati 20° C.

u 6h 15 ¹	bijaše	17 ⁰	C	u 7h 30 ¹	bijaše	14 ^{1/2} ⁰	C
u 6h 30 ¹	"	16 ⁰	C	u 7h 45 ¹	"	15 ⁰	C
u 6h 45 ¹	"	15 ⁰	C	u 8h 30	"	10 ⁰	C
u 7h	"	12 ⁰	C	u 10h	"	10 ⁰	C
u 7h 15 ¹	"	11 ^{1/4} ⁰	C	u 11h 15 ¹	"	13 ^{1/2} ⁰	C
				u 12h noći	"	13 ⁰	C
				u 2h noći	"	10 ⁰	C

Jandrina poljana je dugoljasti gorski proplanak, ispod koga se uvalio zavojiti dolac. Iznad doca digla su se tri vrha, obrasla bukovom i jelovom šumom. Izpod Jandrine poljane k sjeveru nalaze se Mrkovci, vrelo hladne i pitke vode. Stoga vrela donešena nam je voda za piće. Jandrinu poljanu okružuju na sve strane velebitski vrhovi. S nje se vidi vrlo lijepo Ličko polje ispod Velebita sve do Pazarišta. S nje je osobito slikovit pogled na primorsku stranu Velebita. Od Jandrine poljane četvrt sata hođa putem u Dalmaciju nalazi se desno Maksimova stolica. To je pločasti kamen, što ga je postavio Maksim Potkonjak, goneći vino iz Dalmacije iz ravnih Kotara. On bijaše snažan i imatan seljak, pak je htio, da se oko njegove kamene stolice odmaraju putnici. — Jandrine poljane hvata se k sjevero-zapadu Samar (1386 m.) i Vela Klepetuša (1450 m.), a ispod njih se uvalilo s primorske strane Šarića duplje (864 m.) i Šugarsko korito, a ispod ovih opet poniže Veliko duplje (913 m.) i Japage. Na Ravnome Samaru ima oveliki proplanak, na kome naraste svake godine do 100 centi sijena, koga šumski erar na dražbi javno prodaje. Dalmatinski Kotorani pasu po ljetu (obično od Antunja do Gospojine) svoja stada po primorskoj strani Velebita i dolaze sve do Jandrine poljane. Oni, koji preko medje dalmatinsko-hrvatske preganjaju svoja stada, plaćaju našem šumskom eraru po 6 nvč. od glave blaga za pašarinu. Državni šumar iz Gospića ide svake godine u ove velebitske krajeve, da, idući ranom zorom od stana do stana, pobroji glave blaga i da pokupi pašarinu. Dalmatinci se rado zalijeću i po drva u naše strane Velebita, te ih snašaju na more na prodaju, i to ponajviše u Lisaricu, Trstenicu i Kruščicu. Radi toga nastaju kad i kad okršaji između naših lugara i Dalmatinaca.

Od Burovače do Jandrine poljane raste ponajviše bukva i jela, a vidja se : javor, jasen, grab, negnjila, mukinja, bazga, smreka i tisa. Ostalo vrlo rijetko bilje, za koje se do sada nije znalo, da ga u Velebitu ima, brao je i spravio prof. dr. Stj. Gjurashi u svoju požudnu biljarsku torbu, pak će on napose s time naše botaničare iznenaditi. — U tom predjelu najobičnije su životinje : srna, zec, tvor, vjeverica, vidra; pak : jarebica, divlji tetrijeb, orao (krstaš i sivaš), soko, divlja patka i guska, žuna i pupavac, te gušteri, zmiije manje i veće (ima ih po kazivanju ljudi do 3 m. velikih). Vukovi i lisice pootrovani su, a medjed se mjestimice još pokazuje. Od risa ostao je spomen u imenu vrela Risovac.

Ostavimo sada strmine i omare (hladoviti gustici), pak se časak ogledajmo po Jandrinu poljani, da vidimo, što se zbiva u šušnjatoj sjenici i njenu okolišu. Na Jandrinu poljani bijaše u zaklonici napravljena sjenica od granja, a u njoj nastrota trava za naše nočište. U sjenici i oko sjenice polijegalo se kao u taboru, ali pred samom sjenicom bijaše najdiličniji prizor, koga je pratio milozvučni pjev nevidljivoga crvendača.

Pred sjenicom na Jandrin-poljani
Hitre sluge vrte janjetinu
Uz žeravu na bukovu ražnju,
Miluju je pretilom slaninom,

Da pečenje još tečnije bude.
U žeravi dva duboka lonca,
Nakrcana govedskijem mesom,
Začinjena salom i paprikom,

Da pečenju pootvara pute,
 Al' da vidiš čuda golemoga
 Izpod grma, što no ono viri?!
 Rekao bih: pod vijencem djevojka,
 A ne bure crvenike vina.
 Malo vrijeme bješe postajalo
 Ali nasto graja na sve strane:
 Ko ponese žlicu i vilicu,
 Taj se maša u utrobu lonca;
 A tko nema žlice ni vilice,
 Taj se ne da od gojnih rebara.
 Poslije toga ljuta okršaja,

Kad zaškrinu i pipa i ruka,
 Teći poče rujni Dalmatinac.
 Prvi skače društva harambaša
 I zagrmi, što mu grlo nosi:
Bog da živi Hrvatsku domaju!
 Nasta zveket podignutih kupa,
 Nasta prasak ubojna oružja,
 Nasta jeka brda i dolina
 I probudi velebitske vile,
 Da se dižu braći na veselje,
 U junačko da s' hvataju kolo,
 I da eglen do zorice čine.

Jošte zora ni zabijelila,
 Ni Danica pomolila lica
 Viknu telal od glave do glave:
 Hazur momci, hazur uspinjači,
 Da krenemo na vrh Visočice!

(Svršit će se).

Naputak za sabiranje planinarske gradje.¹

Priopćio prof. dr. Milan Senoa.

(Svršetak).

8. Ima li u okolici osim vrhova sa vidici, drugih sa planinarskoga pogleda znamenitih stvari?

9. Ima li jezera i ribnjaka? Kako je veliko jezero, kako je duboko, je li jezero stalno ili se u neko doba godine gubi? Ima li na jezeru čamac, splav ili klada za prijevoz? Kakove su osobitosti toga jezera? Odlikuje li se osobitom vrstom riba? Što priča narod o jezeru?

10. Ima li slapova ili brzica na rijekama? Koliko je slap širok, koliko visok? Je li slap pristupan, a ako nije, s koje bi se strane put uredio?

11. Ima li u blizini mjesta kakova špilja (pećina)? Je li ulaz pristupan? može li se lako ući ili je potrebno uže? Koliko je duga špilja? Je li njom tko prošao? Ima li samo samo jedan ili više ulaza? Je li visina uvijek tolika da čovjek može uspravno hodati? Ima li mjesta, gdje se treba provlačiti? Koliko je takih mjesta? Ima li u špilji pogibeljnih strmina, treba li postaviti brane? Protiče li špilju kakova voda? Mora li posjetnik preći preko te vode? Kako se najlakše prelazi preko vode? Mijenja li se množina vode znatno, kad zapane kiša?

12. Ima li u okolini ponora suhих ili riječnih, propasti, ponikava, duliba, ledenica špilja, sniježnica? itd.

13. Ima li u okolini kakih osobitih životinja, a gdje se nalaze? Kakav je lov? Ima li osobitosti bilinskoga carstva, neobično velikoga ili čudno izrasloga drveća, kakih rijetkih raslina?

14. Znali se za kake osobite vrsti kamenja, ruda? Ima li ostanaka starih rudokopa ili zapuštenih ugljenika? Što pripovijedaju stari ljudi o tom?

15. Jesu li imena u putnim knjigama pravo označena, gdje i u koliko su pogrešna? Manjka li što u njima? Jesu li putopisi o okolišu korektni? Je li za

¹ Vidi br. 2. »Hrv. Planinara«.

okoliš karta 1:75000 ili ona: 1:300000 korektna? Koja imena nisu ubilježena u opće, a koja su krivo ubilježena? Ima li novih puteva koji još nisu na karti? Jesu li možda osnovana nova naselišta i kako im je ime? Imali na planini koje novo planinsko gospodarstvo?

16. Ima li u mjestu ili susjednim selima kaka historijski važna stvar? Je li na brdima po koja crkva ili kapela, i pod koju župu spada? Kada se narod oko nje sakuplja?

17. Ima li u okolišu samostana postojećih ili razrušenih? Ima ti crkvišta? Što narod pripovijeda o njima?

18. Ima li u okolišu starih gradina? Kako su sačuvane? ruše li se ili se čuvaju? Tko im je posjednik? Kakav mu je tloris? Ima li na njima historijskih spomenika? Jesu li pristupne? Ima li bregova, koje narod zove Gradac, Gračac, Gradište? Što pripovijeda narod o njima?

19. Ima li u župnim ili samostanskim crkvama ili kapelama starih spomenika, nadgrobnih ploča, vrijednih starih ili novih slika, rezbarija, veziva, dragocjenosti? Ima li što vrijedna u sačuvanim gospodskim dvorovima? Jesu li uz mjesto vezane nspomene na znatne ličnosti prošlih ili ovoga stoljeća? Ima li koj brieg Crkvina ili Crkvište? Što priča narod o njima?

20. Koje su u mjestu vrijedne gostione, noćišta i ličnosti koje bi društvo moglo da preporučiti? Ima li u mjestu fotografa, amateura, i koji su? Ima li risača za nacрте i tlorise špilja i gradina i koji su?

Društvene vesti.

Planinarska podružnica »Lovnik« ustraja se brigom p. n. g. Artura Durbešića, kr. kotarskoga sudca u Vrbovskom. Zanosnim riečima od 5. pr. mj. pozvao je g. Durbešić na dogovor prijatelje planinarstva iz ondašnjih prezanimivih krajeva i u svom rodoljubivom pregnuću liepo uspio.

Članovi «Lovnika» jesu do sada ova p. n. gg.: Bosanac Milan, kr. kot. predstojnik, Stj. Cvjetko, učitelj, A. Durbešić, kr. kot. sudac Radivoj Gavrilović kr. gruntovničar, Mane Hajdin, načelnik (Severin), Hinko Hoffman, ravnatelj drvorezbarske tvornice, dr. Kovačević, kr. kot. lječnik, Mate Kolibaš kr. kot. šumar, Miho Mance i Jače Mance, veletržci, Jos. Margetić, kr. kot. pristav, Jovan Marković, kr. poštar, Antun Meier, predstojnik željez. postaje, Josip Pintar, načelnik i veleposjednik, Drag. Sachse, činovnik drvorezbarske tvornice, Ivan Šutej, ml. (Zapeč) Radoslav Tomić, učitelj, Nikola Vranić ljekarnik; ukupno 17 članova.

Usrdna hvala g. sazivaču i gg. koja su se pozivu odazvala, shvativ time preznanimitu zadaću planinarstva u obće, a naše domovine napose Živjeli!

Planinarska podružnica »Žumberak«. Brigom i nastojanjem žumberačkih rodoljuba ustraja se podružnica i u Žumberku, u kraju koji je obzirom na bregove, prekrasne, bogate i raznolike vidike i divnu prirodu upravo stvoren za planinarstvo. U toj će podružnici biti ova mjesta: Stojdraga, Mrzlo polje, Kalje, Grabar, Pečno, Oštrc, Sošice, Kadatović, Duboka draga, Kašt; u jednu rieč cio Žumberak. Dao Bog bio osnutak ove podružnice u korist prezanimivog Žumberka i tamošnjeg milokrvnog naroda!

Novi članovi: Brigom g. Luke Sabljaka pristupili su H. P. D. kao članovi: Dr. Vatroslav Taller, kr. žup. fizik u Požegi i dr. Kosta Mladenović, ravnatelj bolnice u Mitrovici.

Gg. članove društva i sve prijatelje planinarstva molimo ponovno, da pri-

bave društvu što više članova, da se pobratimskim slavenskim planinarskim društvim što prije stavimo uz bok i na njihovu radost pružimo pobratimsku ruku.

Na Sljemenu. Urednik «Hrv. Plan.» uputio se 31. srpnja na Sljeme Elvirinim putem. U 6 sati u jutro bila je temperatura zraka kod Kraljičinog zdenca 16° C, a temperatura vode 9°. Od 8—10 sati sipala je kiša, stala oko 11 ure, kad se uputio do piramide. Prama sjeveru bijaše nebo jasno, nu prama jugu digli se gusti oblaci i zastrli vidik. Kad su se oblaci raztekli, prikazao se je Zagreb u osobitoj slici. Kako je i tamo pala kiša, a krovovi kuća bili mokri, titrali su o suncu kao da su od srebra ili kristala. Stakleni prozori po krovovima, odsjevali su poput žarkih meteora, a cio Zagreb iztaknuo se, kao da je gradjen od stakla.

Kako bijaše toga dana na susjednom sv. Jakovu proštenje, bila je piramida puna svieta, naročito seljačkoga i srce je svim igralo od radosti, kad smo slušali kako se seljaci, seljakinje i djeca čude krasotama krajeva, a naročito bijahu veseli Zagorci, kad su zagledali milo si Zagorje.

Na Kleku. Predsjednik H. P. D., presvjetli g. Miroslav grof Kulmer te gg. podpredsjednik Milan Lenuci, sveučilištni profesor, dr. Franjo Marković i Severinski ml., trgovac, uzpeli se na Klek 14. pr. mj., drugi i treći od gospode sa svojim gospodjama, kojim se je iz Ogulina pridružila i gospodja Seifertova, supruga žup. nadinžinira.

Kako čitamo u ogulinskom »Viesniku« pratili su izletnike gg. Fink, župan veterinar, šumar Čop i dva sinovca g. Finka. Bili su ugodno iznenadjeni krasotama i velebnim prizorima, što im ih podao Klek i čvrsto su odlučili, da će se opet na nj uspeti u većem društvu. G. Severinki fotografisao je više točaka za naš list, koje ćemo prigodice upotrebiti, pa se u njegov primjer ugledali i druga gospoda amateur-fotografi, jer se i tim načinom u velike promiče planinarstvo.

U Žumberku. G. Dragutin Hirc zaputio se je prošloga mjeseca u Žumberak, da ga prodje, izpita, i opiše. Tom prilikom uživao je iz Stojdrage (520 m.) veličanstveni vidik na Savinske planine (Sulzbachtske Alpe), a u Karavankama na nebatični Triglav (2863·70 m.) 10 i. mj. uzpeo se sa stajdražkim župnikom, V. Hranilovićem na Kunjaševac (775 m.) i susjedni Siljevac (863 m.) kod Pokleka, odkuda mu se s jedne strane otvorio vidik do Karavanka i Savinskih planina, s druge preko Zagreba do planina bosanskih.

11. kolovoza uzpeo se na Ječmište (979 m.) kod Kalja a pratili ga p. n. gg., V. Hranilović, Petar Stanić, župnik u Mrzlom polju, Emil Kundrat, kr. šumar u Kalju i D. Kovačević, ravn. učitelj u Mrzlom polju. Sa ovoga briega otvara se prekrasan vidik naročito na ubavo Pokuplje.

12. kolovoza uzpeo se iz Sošica za oblačna dana na sv. Geru, a gore iztaknutim suputnicima pridružiše se gg. Čiro Drohobecki, župnik sosički i T. Heraković, učitelj u Oštrcu. Na sv. Geri sagradio je g. šumar Kupečka iz Gorjanaca od bukovih stabala galeriju na koju se uzlazi stubama, dočim su se prije planinari morali uzpinjati na jednu okresanu bukvu. Ako i bijaše oblačno, ipak bijahu izletnici razdragani prekrasnim vidicima prama Kranjskoj, Štajerskoj i Hrvatskoj strani.

Izletnike je mudro i obzirno vodio Petar Mičić, državni lugar u Kalju, kojega svakomu planinaru, koji se kani uzpeti na sv. Geru preporučamo. Uzlazilo se od Sošica, a vraćalo s druge strane kraj Ledena vrela u Buliće, a drugi dan preko Radatovića prezanimivim krajevima opet u Sošice. Tu su kod Sopota planinari razgledali glasoviti Sopotski slap, što se ruši u Kupčinu, a drugi se dan nekoji uputili u Mrzlo polje i Pečno, da izpitaju i tamošnju okolicu.